



Mezei szil

[www.azevfaja.hu](http://www.azevfaja.hu)

**A szilék évszázadokon át fontos szerepet töltek be az európai kultúrában. Olaszországban, Franciaországban, Angliában a 12-13. században az ítélezéseket szilfák alatt tartották, melyeket a későbbi évszázadokban mint történelmi helyszíneket, ítélezési helyeket, vagy mint a szabadság szimbólumait tisztelték.**

*„Rezzent a vén szil: szisszent, jött a tél;  
villám rándult, mint megrántott kötél;  
egy percnyi csönd. És bömbölő haragra  
fakadt a vihar százezer barangja.”*  
(Illyés Gyula: A szil s a szél)

Az őskori állattartás, majd állattenyésztés kialakulásával egy időben felismerték, hogy a szilék, különösen a mezei szil alkalmas az állatok táplálására. (A szil levelének tápanyagtartalma nagyon magas, a lucernáénak megfelelő.) Bár az íjak készítésére a tiszafa volt a legalkalmasabb faj, számos történelmi forrás tesz említést arról, hogy a szilfát is használták e célra. A késői középkorban a lőfegyverek tusát szilből készítették, mivel az jobban elnyelte a fegyver visszarúgását.

A mezei szil Európában a sík és dombvidék fája: általában mintegy 600 méter tengerszint feletti magasságig hatol, azonban Svájcban 800, a Földközi-tenger mentén 1000–1200 méter magasságig megtalálható.

A mintegy 30 méter magasra növő fa törzse hengeres, alacsonyan (a fámagasság felét el nem érően) elágazó. Koronája szabad állásban kimondottan te rebélyes, állományban azonban túlnyomó részben sátorozó.

Szabad állásban 20–25 éves kortól kezd teremni (állományban 40 éves kortól várható szórványos, majd később rendszeres magtermés). A termések csírázóképeségé gyenge; a szakirodalom szerint általában a gyűjtött magtétel egyharmada csírázik ki. Szélbeporzású fajok, bár virágzaskor a méhek rendszeresen látogatják. Lependéktermése májusban érik és hullik, a szél terjeszti.

Csemetermesztéshez a magvakat érés után (tavasszal) azonnal vetni kell; kelési ideje 15 nap, bár néhány szakiro-

# A mezei szil erdőművelési tulajdonságai

Dr. habil. Frank Norbert – egyetemi docens, NymE EMK EMEVI

dalomban 2-3 hétre teszik. A mag vetés előtti szikkasztást nem igényel, azonban hosszú tárolás esetén szükség van a szikkasztásra. A külföldi vizsgálatok szerint a vetéshez 18-25 g/m<sup>2</sup> vagy 4 g/fm magmennyiség szükséges. A vetés után csak 1-2 milliméteres földréteggel kell takarni, s érdemes ezután nagyon óvatosan (deszkával vagy a lapát hátoldalával) tömöríteni a talajt. Az azonnali öntözés; a folyamatos nedvesen tartás feltétlenül indokolt.

Gyakori, hogy a jól beöntözött vetéseket szalmával betakarják, hogy megakadályozzák a vetések túlzott és gyors vízvesztését. A takarást azonban a sziklevelek megjelenése után fokozatosan – 4-5 nap alatt – el kell távolítani. A magvak száraz helyen történő tárolásakor a következő évi vetés előtt 1-2 napos áztatás szüksé-

gy közvetlen tápanyagcserre lehetséges a szomszédos egyedek között. (E kapcsolat azonban hátrányos is lehet számára, tekintettel a fertőző betegségekre és a vegyszeres növényvédelemre.)

Gyors növekedésű faj, a 2-3. évtől évente 30-50 centiméteres, 8-10 éves kortól pedig méteres hajtásokat hoz, de a magassági növekedése 60-80 éves korától jelentéktelen. Hosszú életű faj, több száz éves példányai is ismertek.

Növekedése, fejlődése, fatérfogata elmarad a hegyi szilétől, így a mezei szil erdőgazdálkodási, fakereskedelmi jelentősége elenyésző.

Erdősítésekhez szinte alig használjuk és fásításokban is csak igen ritkán. Erdeinek természetes felújítása során pedig a gazdálkodók nagy része nem foglalkozik e faj felújításával, illetve er-



ges. (Egy évig jól tárolható a termése 2–4 °C-on és 10% relatív páratartalomban) Ezenmagtömege 6,7–8,2 gramm. Csírázása epigei; csíralevelei fordított tojásdadok.

A mezei szil június-júliusban gyűjtött zölddugványokkal is szaporítható, sőt a mikroszaporítása is igen sikeres. (A 3–15 milliméter vastag gyökerek alkalmasak gyökérdugványnak.) Az első évben eléri a 25–50 centiméteres magasságot.

Sarjadzó képessége mind tuskóról, mind gyökérről igen jó, de a gyökérről csak mérsékelten sarjadzik. A mezei szilnek jellemzően szívgyökérrendszere van. A vékony gyökerek inkább a talajfelszín közelében, míg a vastagabbak mélyebben találhatóak. Gyakori, hogy gyökérszete összekapcsolódik a szomszédos fákéval,

dőnevelés során annak hosszú távú megtartásával, fenntartásával.

Ausztriában, az erdőgazdálkodó maga dönt arról, hogy mely fajokot és mikor sarjaztat, és ott gyakori a mezei szil sarjéről történő felújítása is. A sarjaztatás nemcsak a sarjeredetű erdők kialakításakor engedélyezett, hanem az ún. középerdő kialakítása és fenntartása esetében is.

Gyors növekedése és viszonylagos jó várostűrése miatt keresett faj a közterületek fásítására. A koronaalakító nyeséseket, és a gyökérzetet erősebb sérüléseket egyaránt elviseli. Előnye továbbá a viszonylag csekély mennyiségű és gyorsan bomló avarja. A FAO többek között a Mediterráneumban a legelőfásítások egyik lehetséges fajaként ajánlja. 🌿